

Evaluation of Proficiency and Effectiveness of Occupational Health and Safety Education in Universities

Cihandar Hasanhanoglu
Occupational Health and Safety Program, Vocational School of Health Services,
Baskent University, Ankara, Turkey
E-mail: chasanhanoglu@baskent.edu.tr

Abstract

It is clear that educational studies to attain conscient, well informed and result oriented Occupational Health and Safety applications have been gaining more and more care and attention in our Country as well as the World. In this respect, it has become crucial to determine relevance and sufficiency of associate, undergraduate, post graduate and PHD programs in universities as of content and duration. It is doubtless that application of Occupational Health and Safety, a multidisciplinary field, to workplaces for achieving the prior objective and the ultimate result is only possible with educated manpower. In this respect, universities are significant actors as a driving force in shaping the safety culture. In this study, it is aimed to examine proficiency and effectiveness of Occupational Health and Safety Education with respect to professional competence and areic effectveness. It is also discussed compliance of the current education program to regulatory framework of our Country.

Key words: Occupational Health and Safety, Education, Programs.

DOI: 10.7176/JSTR/5-7-12

Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Yeterliliği ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Özet

Özellikle son yıllarda dünyada olduğu gibi ülkemizde de dikkat çeken ve önemsenen iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin daha bilinçli, bilgili ve sonuç odaklı olması açısından eğitim çalışmalarının son derece önemli olduğu aşikârdır. Bu kapsamda üniversitelerde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitim programlarının içerik ve süre açısından ne kadar uygun ve yeterli olduğunun tespiti önemlidir. Multidisipliner bir alan olan iş sağlığı ve güvenliğinin nihai hedefe ve öncelikli amaca hizmet edecek şekilde işyerlerinde düzenlenmesi şüphesiz eğitilmiş insan gücü ile mümkündür. Bu kapsamda üniversiteler güvenlik kültürünün oluşturulması açısından itici güç ve önemli aktörlerin başında gelir. Söz konusu çalışmada; üniversitelerde iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin yeterliliği ve etkinliğinin mesleki yeterlilik ve alansal etkinlik açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ülkemizde eğitim kurumlarınca verilmekte olan iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin, içeriği ve belirlenmiş olan mevzuata uygunluğu tartışılmıştır. Ülkemizdeki eğitim müfredatlarına katkı sağlayacak bir model önerisi getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: İş sağlığı ve güvenliği, eğitim, programlar.

1. GİRİŞ

Çağdaş ve gelişmiş ülkelerde özellikle pozitif güvenlik kültürünün önemi ve bunun tüm toplumca kabul görmesi ve uygulanması sonucu iş kazaları ve meslek hastalıklarında ciddi düzeyde azalmalar olmuştur. Pozitif (olumlu) güvenlik kültürünün, karşılıklı güven üzerine kurulmuş iletişim, iş güvenliğinin önemine

yönelik paylaşılan algılamalar ve önleyici tedbirlerin etkinliğine duyulan güven ile nitelendirilir. Güvenlik kültürü, sağlıklı ve güvenli davranışın bir alışkanlık haline getirilmesidir.

Örgüt kültürü ve örgüt iklimi birbiriyle ilişkili, ancak kültür, iklime göre daha somut bir kavramdır (Şişman,2002:156). Kültürel sistemler bir yandan davranışın ürünü, diğer yandan gelecekteki davranışın koşullayıcısıdır (Dursun, 2012. 14).

Güvenlik kültürünün oluşması ve olgunlaşmasında en önemli faktörlerden birisi de üniversiterdir. Özellikle İSG alanında üniversitelere düşen önemli görevler olup, bunlar özetle;

- ✓ İsg - sosyal politikalara bilimsel katkı,
- ✓ Güvenilir bir kayıt sistemi kurulmasına bilimsel altyapı,
- ✓ İş kazalarının 'bilimsel' analizi,
- ✓ İsg alanında çalışacak insan gücünün temel ve mesleki eğitimi,
- ✓ İsg alanında çalışacak insan gücünün mezuniyet sonrası sürekli eğitimine katkı,
- ✓ İsg ile ilgili araştırmalar, laboratuvar çalışmaları,
- ✓ İsg ile ilgili akademik ortam ve bilimsel çalışmalar şeklinde sıralamak mümkündür. Sorun İSG

alanında ortaya konulan bu beklentilerin üniversitelere yeterince karşılanıp karşılanmadığı sorunsalı tartışılmalıdır.

AMAÇ;

Üniversiterde yapılan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin yeterliliği ve etkinliği ortaya koymak ve özellikle yapılan eğitimlerinin program yeterlilik ve eğitim hedefleri ile ne kadar örtüştüğünü belirlemek bu konudaki eksiklik ve aksaklıkları belirlemektir.

KAPSAM:

Devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı isg alanında eğitim ve öğretim faaliyetini sürdüren önlisans düzeyinde meslek yüksekokulları ile lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri yapılan üniversiterdeki programların ders içerikleri ile isg eğitim ve öğretimi kapsamında tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM;

Bu çalışmada nicel ve nitel metotlar birlikte kullanılmıştır. Özellikle Üniversiterin İSG bölüm/programlarına yönelik ders durumu kendi web sayfalarından alınarak analiz ve değerlendirmelerde kullanılmış, ayrıca sorunlara yönelik bizzat programlarda görevli bazı öğretim elemanlarının görüş ve önerilerinden yararlanılmıştır. Mevcut sorunları irdelemek ve incelemek üzere devlet ve vakıf üniversiteri kapsamında örnek bazı üniversiterin isg programları seçilerek incelemeye tabii tutulmuşlardır. Bu incelemede ülkemizin sosyal gelişmişlik ve ekonomik durumu ve bölgesel özellikleri gözetilerek 3 devlet,2 vakıf üniversitesinin isg önlisans programları, konu, kapsam, ders süreleri ve isg program yeterlilikleri açısından incelenmiştir. Programların incelenmesinde;

- ✓ İSG açısından temel nitelikler ve yeterlilikler,
- ✓ Mesleki tanımlama,
- ✓ Görev ve ihtiyaç analizi,
- ✓ Yasal mevzuatın belirlediği görev, yetki ve sorumluluklar
- ✓ Programların nihai hedef ve yeterlilikleri ile program içeriği ve uyumluluğu göz önünde bulundurulmuştur

2. İSG EĞİTİM VE ÖĞRENİMİNİN ÖNEMİ;

İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin amacı; iş yerlerinde güvenli bir ortam meydana getirmek, iş kazalarını azaltmak ve çalışanlarda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik bilinç oluşturmak olarak özetlenebilir. Bu amaç doğrultusunda, ülkemizde üniversite ve kurum düzeyinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenlenmekte, ancak eğitimlerin içerik, süre, konu ve uygulama kapsamında istenen seviyeye ulaşamadığı değerlendirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) iş sağlığını, "çalışan tüm insanların fiziksel, ruhsal, moral ve sosyal yönden tam iyilik durumlarının sağlanmasını ve en yüksek düzeylerde sürdürülmesini, iş koşulları ve kullanılabilen zararlı maddeler nedeniyle çalışanların sağlığına gelebilecek zararların önlenmesi ve ayrıca işçinin fizyolojik özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmesini işin insana ve insanın işe uymasını asıl amaçlar olarak ele alan tıp bilimidir." şeklinde tanımlamaktadır.(Gerek, 2012: 16).

İşyerlerini, işin yürütümü nedeniyle oluşan tehlikelerden ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için yapılan sistemli çalışmalar şeklinde tanımlanabilen

iş güvenliği; hukuk, ekonomi, sosyal politika, davranış bilimleri, ergonomi, tıp, çeşitli mühendislik bilimleri, istatistik, matematik, sağlık bilimleri gibi disiplinlerden de yararlanmaktadır (Gerek, 2012:17). Uluslararası çalışma örgütü (ILO) ‘nün tespitlerine göre kazalarının; yalnızca %2 si korunması mümkün olmayan, geriye kalan %98’i ise korunulması mümkün olanlar şeklindedir. Yine araştırmalarla; iş kazalarını %50 ‘sinin kolaylıkla önlenebileceğinin ;%48’inin sistemli bir çalışma ile önlenebileceğinin ,%2 sinin ise önlenemeyeceğinin göstermektedir. Bir felaketinin önlemenin, ödemekten daha ucuz olduğu mantığından hareketle; işyerlerindeki tehlike kaynaklarını tespit ederek, bunlardan oluşabilecek riskleri önceden kontrol altına alıp; tehlikeli ortamları devre dışı bırakabiliriz. (Altınel, 2015)

Ülkemizde her altı dakikada bir iş kazası olmakta, her altı saatte bir çalışan ise hayatını kaybetmektedir Diğer taraftan istatistikler her 2.5 saatte bir işçinin iş göremez hale geldiğini de ortaya koymaktadır(Altınel,2015) .

Son 15 yılda (Tablo-1) 22308 çalışanın yaşamını yitirmesi gözönünde bulundurulduğunda sonuçlar çok vahim bir tablo olarak karşımıza çıkmaktadır.(TUIK:2018)

Bundan dolayıdır ki AB'nin Resmi İstatistik Ofisi Eurostat ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) verilerine göre Türkiye iş kazalarında en fazla insanın hayatını kaybettiği ülkeler sıralamasında Avrupa’da ilk sırayı, dünyada ise üçüncü sıradaki yerimizi korumaya devam etmekteyiz (7,8)

İş sağlığı ve güvenliğinin amacı, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanlarının görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.(Şahingöz,A.,Şık,2015:14)

Tablo-1. 2003-2018 yılları arası iş kazaları sonucu yaşamını yitiren çalışan sayısı- kayıplar

YIL	ÖLÜ	YIL	ÖLÜ	YIL	ÖLÜ
2003	810	2009	1071	2015	2041
2004	841	2010	1454	2016	1970
2005	1096	2011	1710	2017	2006
2006	1601	2012	878	2018	1799
2007	1044	2013	1235		
2008	866	2014	1886	TOPLAM	22308

Bu veriler ve çalışma yaşamı ile ilgili tespit edilen olumsuz koşullar değerlendirildiğinde, halen ülkemizde iş sağlığı ve güvenliğine yeterince önem gösterilmediği sonucunavulaşılabilir. Son yıllarla birlikte, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan hukuki düzenlemeler ve Ulusal yetkin kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar sonucunda, iş sağlığı ve güvenliğine önem giderek artmaktadır. Yaşanan yetersizlikler ve aksaklıkların giderilmesi için sistemsel bütünlük içinde özellikle bu alanda etkili eğitim sistemine ve nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu konuda en önemli aktörlerin başında hiç şüphesiz üniversiteler gelmektedir. İSG alanında nitelikli eleman eksikliğini giderebilecek etkili eğitim sisteminin kurgulanıp program hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması gereklidir.

İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin amacı; iş yerlerinde güvenli bir ortam meydana getirmek, iş kazalarını azaltmak ve çalışanlarda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik bilinç oluşturmak olarak özetlenebilir.(Ceylan,2000) Bu amaç, 28648 sayılı 15. 05. 2013 tarihli resmi gazetede yayımlanan “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte” belirtilmiştir. (10) Bu amaç doğrultusunda, ülkemizde üniversite ve kurum düzeyinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenlenmekte, ancak eğitimlerin içerik, süre, konu ve uygulama kapsamında istenen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir.

3. İSG ÖNLİSANS EĞİTİMİNDE TEMEL SORUNLAR;

Ülkemizde verilmeye başlanan iş sağlığı ve güvenliği alanındaki eğitimler, daha çok meslek yüksekokulları çerçevesinde verilmektedir. Aynı zamanda,2012 yılından itibaren lisans ve yüksek lisans/doktora programları da oluşturulmaya başlanmış ve halen bazı üniversitelerde aktif olarak eğitimler sürdürülmektedir. Ancak, ülkemizde halen iş sağlığı ve güvenliği alanında nitel ve nicel olarak eğitim eksikliği bulunmaktadır. İSG Ön Lisans programlarını bitiren adaylar iş sağlığı ve güvenliği teknikeri olarak mezun olmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin uygulandığı tüm alanlarda teknik, hukuki, mesleki ve idari açıdan en iyi seviyeye yükseltilmesini amaçlayan bu programların nihai hedefi; mesleki açıdan yeterli teknik eleman yetiştirmek ve uygulama alanına teknik eleman desteği sağlamaktır.

İş sağlığı ve güvenliği ön lisans programı açılan üniversiteler ve açılma yerleri tablo2’de gösterilmiştir. Devlet ve vakıf üniversiteleri kapsamında örnek bazı üniversitelerin İSG programları seçilerek incelemeye

tabi tutulmuştur. Bu incelemede ülkemizin sosyal gelişmişlik ve ekonomik durumu ve bölgesel özellikleri gözetilerek 3 devlet (*Kafkas Üniversitesi, Pamukkale, Üniversitesi Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi*), 2 vakıf (*Ankara Başkent Üniversitesi ve İstanbul Arel Üniversitesi*) üniversitesinin İSG programları, konu, kapsam, ders süreleri ve İSG program yeterlilikleri açısından incelenmiştir.

Üniversitelerde önlisans isg eğitimleri kapsamında genelde tespit edilen temel sorunları şu şekilde özetlemek mümkündür.

- ✓ sektörel ihtiyaç, mesleki istihdam durumu gözetilmeksizin isg programının farklı bilim dalları altında açılması,
- ✓ Bilimsel alan standartının belirsizliği ve farklılığı,
- ✓ Programlarda nitelik sorunu ve ders standardizasyonun olamaması(çep belirsizliği)
- ✓ Öğretim elemanı yetersizliği,
- ✓ Uygulama/ staj eğitimlerinde yaşanan sorunlar,
- ✓ Laboratuvar, atölye eksikliği şeklinde genel olarak sıralamak mümkündür.

Sorun-1. Sektörel ihtiyaç, mesleki istihdam durumu gözetilmeksizin isg programının farklı bilim dalları altında açılması;

Bugün ülkemizde 54 devlet 30 vakıf olmak üzere toplam 84 üniversiteye bağlı 100 meslek yüksekokulunda İSG eğitim programları açılmış olup, kontenjan doluluk oranı %78 ile eğitim yapılmaktadır.

Ülkemizde 2018 yılı itibarıyla sayıları yaklaşık **110 948** (2018 yılı sonu itibarıyla Türkiye genelinde; A sınıfı iş güvenliği uzmanı **17.677**, B sınıfı iş güvenliği uzmanı **15518**, C sınıfı iş güvenliği uzmanı ise **77753**) bulan iş güvenliği uzmanlarının olduğu görülmektedir.(AÇŞHB: 2018)

İş Güvenliği Uzmanlarına yönelik mesleki istihdam sorunu gözetilerek açılan programların sayı ve kontenjan durumu tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı MYO'larının bölgesel dağılımı incelendiğinde, istihdam ve çalışma potansiyeli gözetilmeksizin program açılması dikkat çekicidir.

Tablo-2. İSG Programı açılan Üniversiteler ve bu üniversitelere bağlı MYO Çizelgesi, bölgesel dağılım durumu

Üniversiteler	İSG Prog. Açılan Üni. Sayısı	İSG Prog. Açılan MYO	MYO'ların bölgesel dağılımı	Devlet üni. MYO oranı	Vakıf Üni. MYO. Oranı	Genel toplam
Devlet Üni.	54	70	Akdeniz bölgesi	6	2	8
Vakıf Üni.	30	30	Ege bölgesi	9	2	11
			Karadeniz bölgesi	19	1	20
			Marmara bölgesi	12	22	34
			İç Ana. Bölgesi	11	1	12
			Doğu Anadolu bölgesi	9	-	9
			Güneydoğu Anadolu bölgesi	4	-	4
			Kıbrıs	-	2	2
TOPLAM	84	100		70	30	100

Tablo- 1. Üniversitelerin Meslek Yüksek Okul İSG programları Kontenjanlar⁷⁻⁸

Yıllar	1. Öğretim Program Sayısı	1. Öğretim Öğrenci Sayısı	2. Öğretim Program Sayısı	2. Öğretim Öğrenci Sayısı	Uzaktan Öğretim Program Sayısı	Uzaktan Öğretim Öğrenci Sayısı
2010	9	385	4	180	-	-
2011	8	345	3	150	1	50
2012	16	700	7	380	1	50
2013	18	950	10	500	2	250
2014	34	1655	22	1080	5	600
2015	34	1460	19	900	5	600
2016	81	1955	39	1046	10	1541
2017	99	5350	43	2297	11	3138
2018	101	5846	47	2447	12	12255

Sorun-2. Bilimsel Alan Standartının Belirsizliği ve Farklılığı;

Aşağıdaki Tabloda görüleceği üzere Yüksekokullar bünyesinde 7 farklı alanda (Sağlık hizmetleri/ bilimleri, teknik, sosyal, güvenlik, hayvansal üretim gibi) iş sağlığı ve güvenliği programı düzenlenmiştir. İş sağlığı ve güvenliği her ne kadar multi disiplinler bir alan olsa bile sonuçta program standardizasyonu ve yaklaşım bütünlüğü açısından görülen dağınıklık dikkat çekici olup, program hedef ve profiline etki eden bilimsel alan yaklaşımındaki belirsizlik veya farklılığın giderilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Tablo-4. Yüksekokullar bilimsel alan dağılım çizelgesi

Yüksekokulun adı	Alanı	Sayısı	
Meslek yüksekokulu	Meslek	75	Muhtelif il ve ilçe mrk konuflu
Meslek Yüksekokulu	Sağlık hizmetleri.	9	Istanbul(5),Ankara(2),Trabzon,kıbrıs
Meslek Yüksekokulu	Sağlık bilimleri.	1	Kıbrıs
Meslek Yüksekokulu	Sosyal bilimler	3	Aksaray- Bingöl-istanbul-
Meslek Yüksekokulu	Teknik bilimler	10	Bayburt, Elazığ, Çorum, Karabük, Karaman,Kilis,İstanbul,Niğde,Isparta,Bursa
Güvenlik Meslek yüksekokulu	Güvenlik bilimleri	1	Van
Hayvansal Üretim ve Yönetim Meslek Yüksekokulu	Hayvansal üre ve yön.	1	Karabük-Eflani
TOPLAM	6	100	

Sorun-3. Programlarda Nitelik Sorunu ve Ders Standardizasyonun Olamaması (çep belirsizliği)

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin uygulandığı tüm alanlarda teknik, hukuki, mesleki ve idari açıdan en iyi seviyeye yükseltilmesini amaçlayan bu programların nihai hedefi; mesleki açıdan yeterli teknik eleman yetiştirmek ve uygulama alanına teknik eleman desteği sağlamaktır.

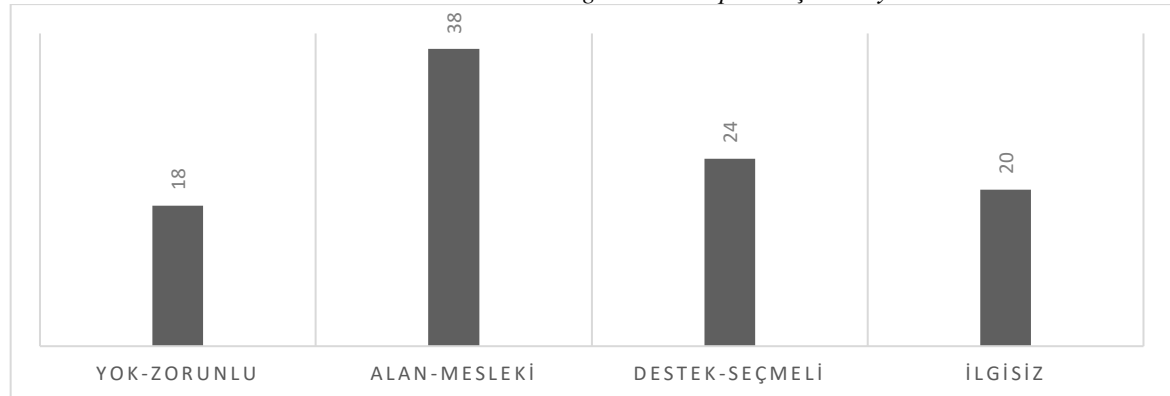
İSG Teknikerlerinin görev tanımına bakacak olursak;

“İşletmelerde kullanılan makine, donanım ve ekipmanları tanıyan, bunların kullanımına ilişkin güvenlik tedbirleri hakkında yorum yapabilen, bireylerin sağlıklı ve güvenli bir iş ortamında çalışmalarına katkı sağlayan, 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunun kendisine tevdi ettiği görevleri yerine getirebilecek bilgi ve donanıma sahip meslek mensubudur ” şeklinde tanımlanmaktadır. (Başkent Üni.) Kısacası meslek tanımı kapsamında beklentiler ile program hedef ve yeterliliğinin örtüşmesi ve program kazanımlarının mesleki beklentileri karşılaması öngörülmelidir.

Örnek olarak seçilen üniversitelerin İSG Programlarına yönelik hazırlanan Bilgi paket/sistemlerinde yer alan derslerin, mesleki görev tanımı ve alanı ile ilgili parametreler ile program içerik ve niteliği kapsamında ders uyumluluğu incelendiğinde;

Mesleki-alan derslerinin genel ders toplamı içindeki yerinin yaklaşık %38-42 olduğu, seçmeli-destek dersleri ile ilgisiz veya kredi/akts doldurma amaçlı derslerin %46- 48, YÖK kanunu kapsamında okutulması zorunlu derslerin ise %10-16 oranında olduğu gerçeği program ve ders durumunun tekrar ele alınması sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo-5. Mesleki-alan derslerinin genel ders toplamı içindeki yeri

Mesleki yeterlilik ve görev tanım nitelikleri kapsamında çekirdek eğitim ve ders standardizasyonun da olmadığı görülmektedir. Ders programlarının iş 'nin nihai hedef ve öncelikli amacını sağlayacak şekilde düzenlenmediği, iş sağlığı ve güvenliği konuları dışında, mesleki alan ile ilgisi olmayan, mesleki açıdan destek veya gelişimi sağlayıcı özelliği bulunmayan bazı derslerin de verilmekte olduğu görülmektedir. Özellikle verilen derslerin içeriğinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimiyle birebir örtüşmediği de görülmektedir

Tablo-6. Programlarda tespit edilen dersler

Konu alanları	Programlardaki ders durumu- 5 MYO İSG Programlarından alınan dersler	Ders Sayısı
YÖK ORTAK ZORUNLU	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi-I/II, İngilizce-I/II, Türk Dili-I/II,BTU,Güzel Sanatlar,Ory	9-11 Ders
MESLEKİ ALAN DERSLERİ	İş Sağlığı ve İş Güvenliği-I/II, Makine ve Teçhizat-I/II, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, İş Hukuku, Genel Hukuk Bilgisi, İş Ve Sosyal Güvenlik Hukuku, İş Güvenliği, Maden İşlerinde İSG, Yapı İşyerlerinde İSG, Ergonomi, İş Yerinde Risk Analizi Ve Metotları, Kayıt ve Raporlama, Kimyasal Maddeler Ve Tehlikeleri, Psikososyal Risk Etmenleri, Acil Durum Yönetimi, İSİG Yönetim Sistemi ve Organizasyonu, İş Hijyeni, Taşıma ve Depolama, Yangın Ve Yangından Korunma, İş Güvenliği İlkeleri, Çev. Ve Mes. Toksikoloji, Kayıt ve İstatistik, Çevresel Gürültü, Afet ve Acil Durum Org. İSG Yönetim Sistemleri, Kazaların Epidemiyolojisi, Taşıma Ve Depolama, Elektrikle Çalışmalar Ve Basınçlı Sistemlerde İş Güvenliği, Arama Kurtarma ve Yangın Bilgisi, Kimyasallar İş Tehlikeleri, Yönetim Sistemleri, Dönem Uygulaması, Taşıma, Depolama ve Etiketleme, İş Güvenliği Eğitim Metotları, Mesleki Proje, İşçi Sağlığı	35-42
DESTEK-ALAN TAKVİYE	Mesleki Sorumluluk ve Etik, Eleştirel Düşünme, Yaratıcılık ve Girişimcilik, Kalite Güvencesi ve Kalite Yönetim Sistemleri, Temel Bilgi Teknolojileri, İlk Yardım, Meslek Hastalıkları ve İşçi Sağlığı, İş sağlığı İlkeleri, İnsan Anatomisi ve Fizyolojisi, Tıbbi Terminoloji, Halk ve Çevre Sağlığı, İşyeri Sağlık Gözetimi, Meslek Etiği, İletişim, Protokol Bilgisi, Sağlık yönetimi, İş sağlığı ve meslek hastalıkları, Endüstriyel Hijyen, Küresel farkındalık ve Güvenlik Kültürü, İSG'de Ödenek ve tazminatlar, Çalışma psikolojisi, Teknolojinin Bilimsel İlkeleri, İşçi Sağlığı, Toplam Verimli Bakım,	21-26
DİĞER-	Genel Kimya, Matematik, İstatistik, Fizik,	4-12

Eğitime ve öğretime hazır bulunuşluk ve öğrenci bilgi alt yapısı ve yeterliliği gözetilmeksizin lisans, Y.lisans, doktora düzeyinde ders seçimlerinin yapıldığı, mesleki alan derslerinin konu düzeyinde ders olarak çeşitlendirildiği, İSGT/ İGU'ların görev, yetki ve sorumlulukları ile örtüşmeyecek, gereksiz, mesleki açıdan faydalanılmayacak kredi/AKTS doldurma amaçlı bazı derslerin programlarda yer verildiği görülmektedir.

Diğer bir sorun ise, ders yükünün fazla olmasıdır. Genel olarak, her bir dönemde ortalama 9-11 ders verilmekte ve bu husus derslerin tam olarak öğrenilememesi ya da uygulamaya dönüştürülememesine neden olmaktadır.

Tablo-7. Dönemsel ortalama ders yüklenme durumu

Dönem	Üni-1	Üni-2	Üni-3	Üni-4	Üni-5
1-Güz	11	11	9	10	10
2-Bahar	11	11	11	10	11
3-Güz	10	7	10	11	9
4-Bahar	5	7	9	10	10
Toplam	37	36	39	41	40

İş sağlığı ve güvenliği programlarında, her üniversite kendi belirlediği bir program sunmaktadır ve her program bir birinden farklı bir içeriğe sahiptir. Bu durum, ortak bir öğretim planı uygulanamamasına neden olmaktadır. Bu durumun sebeplerinden birisi, dersi veren akademisyenlerin uzman oldukları alanı ders programlarına yansıtması veya akademisyen alanına göre ders düzenlemesi olarak belirtilebilir.

Ders programlarının incelenmesi ve irdelenmesi kapsamında ortaya çıkan bir diğer problem ise, eğitimlerin ağırlıklı olarak teorik olarak düzenlenmesidir. İş sağlığı ve güvenliği mutlaka pratik bir bilgi ile öğrencilere aktarılmalıdır. Bundan dolayı, ders programının pratik eğitime göre tekrar şekillendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Sorun-4. Öğretim Elemanı Açığı;

Meslek yüksekokullarının konum, kuruluş, kadro, akademik personel yetersizliği, laboratuvar, atölye, doküman ve öğrenci sayısı gibi ciddi ve önemli niteliksel ve niceliksel sorunları bulunmaktadır.

Bu doğrultuda iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde de önemli sorunlardan biri de öğretim elemanı açığı olup bu durum, iş sağlığı ve güvenliği bölüm/ programlarında yürütülen eğitim için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu durum, sektörün ihtiyacı olan nitelikli iş sağlığı ve güvenliği uzmanı yetiştirilememesine neden olmaktadır.

Bazı meslek yüksekokullarında kadroya atanmış öğretim elemanı bulunmaması, derslerin yürütülmesinde görülen zorluk ve dersin açıkta bırakılmaması düşüncesiyle kamu görevlilerinden yararlanma cihetine gidildiği görülmektedir. İlgisiz alanlardan mezun akademisyenlerin, iş sağlığı ve güvenliği programlarına atanması veya görevlendirilmesi yöntemi en sık görülen yöntemlerden biri olarak yaşanmaktadır. Saha deneyimi bulunmayan akademisyenlerin, teorik ve pratik bilgilerinin yetersiz oluşu, özellikle uygulama ve ders pratiklerinde ciddi zaafalara yolaçmaktadır.

Bir diğer husus ise, iş sağlığı ve güvenliği bölümlerinin öğretim elemanı eksikliğine rağmen açılmaya devam etmesidir. Bu durum, eğitim kalitesini düşürmekte ve de sektöre nitelikli uzman sağlanamamasına yol açmaktadır.

Sorun-5. Laboratuvar, Atölye Eksikliği;

İş sağlığı ve güvenliği eğitimindeki bir diğer sorun ise, üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik teknik alt yapılarının yetersiz olması ve teknik donanımların eksik olmasıdır. Üniversiteler, iş sağlığı ve güvenliği programları açarken mutlaka eğitimin gereksinimlerine göre teknik donanımlarını ve de laboratuvarlarını tamamlamaları gerekmektedir. Özellikle fonksiyonel iş güvenliğinin en önemli parçası uygulamalar olup, sahada yaşanan sorunları gidermek ve uygun değer fayda sağlamak için bilinçli ve doğru yaklaşım önemlidir.

Ders programları incelendiğinde, İSG 'nin nihai hedef ve öncelikli amacını sağlayacak şekilde düzenlenmediği, iş sağlığı ve güvenliği konuları dışında, alan ile ilgisi olmayan, mesleki açıdan destek veya gelişimi sağlayıcı özelliği bulunmayan bazı derslerin de verilmekte olduğu görülmektedir. Özellikle verilen derslerin içeriğinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimiyle birebir örtüşmediği de görülmektedir.

3- İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ LİSANS EĞİTİMİ:

Ülkemizde verilen iş sağlığı ve güvenliği lisans eğitimi ile ilgili bilgiler tablo 8'de gösterilmiştir. Toplam 11 üniversitede (7 si devlet,4 vakıf) Sağlık Bilimleri Fakültelerine bağlı İSG Bölümleri açılmıştır.

Tablo -8. Lisans Programları Verilen Üniversite ve Fakülteler

Üniversite	Sayısı	Fakülte	Yeri
Devlet	7	Sağlık Bilimleri	Bingöl, Uşak, Gümüşhane, Siirt Sinop, Çanakkale, Yozgat
Vakıf	4	Sağlık bilimleri	İstanbul (4)

Üniversitelerin Lisans kontenjanları tablo'9'de gösterilmiştir.

Tablo -9. Lisans Kontenjanları

Yıllar	1.Öğretim Öğrenci Sayısı	2.Öğretim Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
2016	368	196	564
2017	592	114	706
2018	612	98	710

Üniversitelerin Sağlık Bilimleri Fakültelerine Bağlı İSG Bölümlerinin Ders programları incelendiğinde, iş sağlığı ve güvenliği konusunda mesleki yeterlilik ve alansal konu zenginliği açısından kapsamlı derslerin verildiğini görmekteyiz. Özellikle İSG'nin temel konuları olarak kabul edilen dersler başta olmak üzere (İSG Giriş, İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, Afet ve Acil Durum Yönetimi, KKD, Risk yönetimi, İSG Hukuku vb.) İş Güvenliği Uzmanlığı açısından önemli görülen mesleki açıdan takviye ve destek dersleri niteliğinde derslerin de alınması (Ekili İletişim, Diksiyon, İş Psikolojisi, Toplam Kalite Yönetimi, İnsan Kaynakları, Çalışma Hayatında Stres ve Yönetimi vb) program kalitesi ve yeterliliği açısından uygun değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, 7 ve 8nci akademik yarıyılta verilmek üzere planlanan uygulamaya yönelik derslerin ve saha çalışmalarının olması nitelik açısından program kalitesini artırmaktadır.

İSG Lisans düzeyindeki eğitimin temel sorunu ise, eğitimi veren akademisyenlerin genelde iş sağlığı ve güvenliği alanında uzman olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliğine yönelik adımların geç atılması, bu konunun son yıllarda gündeme oturması ve çağdaş iş yaşamı norm ve standartlarının hukuki alt yapısı ve mevzuat düzenlemelerinin 2012 yılından sonra ağırlıklı olarak tanzim edilmesi nedeniyle akademik alt yapı ve uzmanlaşma hususunda geç kalınmasına vesile olmuştur.

Geçmişin eksiklikleri bilimsel olarak bu alanda daha önceden yetişmiş nitelikli insan ve eğitmen kadrolarında zaafiyete neden olmuştur.

Ayrıca 4 yıllık lisans düzeyinde akademik eğitim ve öğretime tabi tutulan ve örgün eğitimden geçirilen İSG öğrencilerinin uzmanlık sınavına girebilmek için bakanlıkça yetki verilen eğitim kurumlarında eğitime tabi tutulması (90 saat uzaktan+90 saat örgün+40 saat uygulama) sistemle çelişen ve düzeltilmesi gereken bir durum olarak değerlendirilmektedir.

5. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ

5.1. İsg Yüksek Lisans Programları:

Ülkemizde verilen iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans eğitimi kapsamında açılan programlar ve yürüten üniversiteler tablo 11’de gösterilmiştir. Tablo 11’de görüldüğü üzere, iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans eğitimi, devlet ve vakıf üniversitelerinde tezli ve tezsiz olarak verilmektedir. Tezsiz yüksek lisans programının süresi 2 yarıyıl iken, tezli yüksek lisans programı ise 4 yarıyıdır. Tezsiz program 30 kredi, 10 dersden oluşmaktadır. Tezli program ise 21 kredi, 7 ders, 1 seminer dersi ve yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Örnek bir tezsiz yüksek lisans eğitimi programı tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo-11. İSG Alanında Yüksek Lisans Eğitimi Veren Üniversiteler

Üniversite	Sayısı	Fen Bil. Ens.	Sağlık Bil. Ens.	Sosyal Bil. Ens.	Halk Sağlığı Ens.
Devlet	27	18	6	2	1
Vakıf	17	11	6	-	-
Toplam	44	29	12	2	1

Lisansüstü Eğitim amacıyla açılan Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Halk Sağlığı, Sosyal Bilimler ve Lisansüstü Eğitim Enstitülerine bağlı olarak eğitim veren Tezli/Tezsiz toplam 84 İş Sağlığı ve Güvenliği programı yer almaktadır. Bunlardan 40 program tezli iken 44 program tezsiz yüksek lisans olarak eğitimine devam etmektedir. Halk Sağlığı Enstitüsü bünyesinde 1 program yer alırken, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Tezli/tezsiz İş Sağlığı ve Güvenliği için 2 program, Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde 29, Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde 12 program yer almaktadır.

Tezli ve Tezsiz İş Sağlığı ve Güvenliği Yüksek lisans programlarının bulunduğu üniversitelerin yer aldığı coğrafi bölgeler göre dağılımı incelendiğinde Marmara Bölgesi ilk sırada yer almaktadır. Toplamda Marmara Bölgesi için 21 Tezli program yer alırken 20 Tezsiz program toplamda 39 program ile ilk sıradadır. Daha sonra sırasıyla İç Anadolu Bölgesinde 9 program (7 Tezli- 6 Tezsiz), Ege Bölgesinde 4 program (4 Tezli- 4 Tezsiz), Akdeniz 5 program, Karadeniz Bölgesi 4 (4 Tezli-3 Tezsiz) program ile takip etmektedir.

Açılan yüksek lisans programlarına talep durumu incelendiğinde sayısal ve bölgesel açıdan yeterli olarak değerlendirilmektedir.

5.2. Yüksek lisans eğitim programlarının yeterliliği ve niteliği:

Ülkemizde İSG alanında Yüksek lisans eğitim programlarının yeterliliği ve niteliği kapsamında Tezli/Tezsiz programların (Karadeniz Teknik Üni, Bursa Teknik Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Çankaya Üni) incelenmesi sonucunda, programın akademik açıdan yeterli olduğu, akademik kriterleri karşıladığı ve İSG’nin temel ve önemli konularına yer verildiği görülmektedir. Ancak seçmeli dersler ile öğrencilerin istedikleri alanda uzmanlaşmalarına olanak sağlanmaya kısmen imkan tanınmakta olup, bu açıdan yeterli görülmemektedir.

Tezli/Tezsiz yüksek lisans programları hazırlanırken bölgesel imkan ve yetenekler, endüstriyel koşullar, iş gücü ve işçi hareketleri, çalışma yaşamının özellikleri, sektörel ihtiyaçlar, beklentiler ve eğitim ihtiyaçları gözetilerek düzenleme yapılmalıdır. Uzmanlaşmaya yönelik alt uzmanlık alanları kapsamında düzenlemeler yapılmalıdır. Bilinmesi zorunlu temel ve genel konuların yanında üniversitelerin konuştulu bulunduğu coğrafi bölgeler ve iş koşulları gözetilerek alt uzmanlık alan dersleri planlanmalıdır. (maden, makine, inşaat, gıda, tekstil, tarım, turizm, kimya, petrol, vb.)

Eğitimlerde görülen en önemli eksikliklerin başında deneyimli, saha tecrübesi de olan uzman akademisyen ihtiyacı olup, atölye ve laboratuvar eksiklerinin bulunmasında eğitim kalitesini etkilemektedir.

Bakanlık, YÖK ve üniversiteler uzmanlarından ve sektör temsilcilerinden oluşacak bir çalışma grubu tarafından yüksek lisans eğitimlerinin ele alınarak, sektörün ihtiyaçları doğrultusunda ders programlarının tekrardan değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

5.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin bazı yabancı ülkelerde uygulanan benzeri programlara Karşılaştırılması;

Tablo-12. Yüksek Lisans Programları ders(Zorunlu-Seçmeli) karşılaştırma durum çizelgesi

Üniversite	Zorunlu dersler	Seçmeli dersler
Karadeniz Teknik Üni. Y.Lisans Prog.	Ergonomi, Temel İş Güvenliği Önlemleri, Risk Yönetimi, Araştırma Projesi(4 zorunlu ders)	Çevre Kirliliği ve Kontrolü, İş Güvenliği Süreçleri, Tehlikeli Madde ve Atık Yönetimi, Acil Durum Yönetimi, İş Güvenliği Ekipman ve Donanımları, Maden Sektöründe İş Güvenliği, Elektrik Güç Sistemlerinde İş Güvenliği, Hizmet Sistemlerinde İş Güvenliği, Yangın ve Yangın Güvenliği, Gürültü Kontrolü, İş ve İşçi Sağlığı, Acil Durumlar ve İlk Yardım, İş Hukuku Meslek Hastalıkları (7 seçmeli ders)
ABD Columbia Southern Üni. İSG Y.Lisans Prog.	İSG temelleri, Tehlikeli Madde Yönetimi İnşaat Güvenliği, Hukuki Boyut, Yangın Önlenmesi (5 Zorunlu ders)	Yangın Davranış İlkeleri İtfaiye Emniyet Görevlisi, Yangın Önleme Organizasyonu, Çevre Hukuku, Çevre Bilim Değerlendirilmesi, Hava Kalitesi, Atık Yönetimi, Tehlikeli Atık Yönetimi (8 Seçmeli ders)
KANADA-Kanada-Munchon Üni, İSG Yüksek Lisans programı	İş Sağlığı ve Güvenliği, Kanunlar, yönetmelikler, paydaşlar, Riskleri Önleme, Endüstriyel toksikoloji, Güvenlik-İş güvenliği, ölçüm ve analiz, önleme ve koruma programları(7 zorunlu ders)	Ergonomi Tanıtımı, Endüstriyel Hijyen (Sağlıklı Uyg), İş Güvenliği Yönetimi Şirket: Yönetim, Güvenlik, iş sağlığı ve güvenliğinde doğrulama programları (4 seçmeli ders)
Bursa Tek. Üni. İSG. Y.Lisans Prog.	Risk Yönetimi, Dönem Projesi Ergonomi, Temel İş Güvenliği Önlemleri (4 zorunlu ders- İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku ve Mevzuatı zorunlu seçmeli)	Elektrik İş Güvenliği ve Mühendislik Kontrolleri, Katı Atık Tesislerinde Risk Faktörleri ve Risk Yönetimi, Biyolojik Risk, Kimyasal Risk Etmenleri Fiziksel Risk, İnşaat Sektöründe İş Güvenliği, Orman Ürünleri Sanayinde İş Güvenliği, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku ve Mevzuatı İş Kazaları, Acil Durum ve Kriz Yön. Üretim Tek İSG,,Gıda Sanayiinde İSG, etal İşlerinde İSG,Radyasyon Sağlığı ve Güvenliği, Kimya Sektöründe İSG, Endüstriyel Süreç Yönetiminde Kontrol Uygulamaları ve Güvenlik Meslek Hastalıkları

ABD'deki İSG'nin amacı çalışanlara güvenli bir çalışma ortamı sağlayarak insan kaynaklarını korumaktır.⁷ İşverenler, çalışanlarını her türlü kazalardan kanunen uzak tutmak ile yükümlüdürler. ABD'de İSG uzmanı çalıştırmak kanunen zorunlu tutulmamakla beraber, işverenler kanunen çalışanlarını her türlü kazadan korumak ile yükümlüdürler. Bundan dolayı, işverenler İSG uzmanlarına ihtiyaç duymaktadırlar.

Ülkemizde, meslek yüksekokullarının iş sağlığı ve güvenliği bölümünden mezun olanlar, İSG teknikeri olmaktadır. İSG uzmanı olabilmek için ise, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yetkilendirdiği eğitim merkezleri aracılığıyla açılan toplam 220 saatlik eğitime (90+90+40) tabi tutulmak zorundadırlar. Söz konusu eğitimin 90 saati uzaktan, 90 saati örgün ve 40 saati ise uygulamalı olarak düzenlenmek zorundadır. Bu Eğitimi başarı ile bitirmeleri gerekmektedir. ÖSYM tarafından yapılan

Uzmanlık sınavına katılıp başarılı olmaları halinde C uzmanlık sertifikası alabilmektedirler. ABD’de ise ön lisans veya endüstriyel güvenlik sertifikası ile İSG uzmanı olunabilmektedir. ABD’de İSG uzmanları belli başlı konularda uzmanlaşıp, sektöre bu şekilde dahil olmaktadır.

Öğretim programlarının karşılaştırılması için, Columbia Southern Üniversitesinin, iş sağlığı ve güvenliği programı aşağıdaki (Tablo-13) da, Kanada-Munchon Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Yüksek Lisans programı (*Certificat en sécurité et hygiène au travail*) (iş sağlığı ve güvenliği sertifikası) tablo-14’da gösterilmiştir.

Kanada, ABD’de ve Türkiye’deki yüksek öğretim ders planlamasına bakıldığında, Türkiye’deki ders seçiminin temel olarak ABD’dekine benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak, ABD’de çevre ile ilgili dersler de iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin bir parçasıdır. (21)

ABD’de iş sağlığı ve güvenliği sadece iş yeri ile ilgili kavramları kapsamayıp, toplumun çevre ile olan ilişkisini de kapsamaktadır. Ülkemizdeki eğitimin önemli eksikliklerinden birisi, çevrenin İSG alanına dahil edilmemesinden veya çevresel faktörlerin eğitimlerde gözardı edilmesinden kaynaklanmaktadır.⁷

6-SONUÇ VE ÖNERİLER:

6.1. Sonuç olarak:

Ülkemiz iş kazaları istatistikleri kapsamında, Avrupa ve dünya sıralamasında maalesef ilk sıralarda yer almaktadır. Özellikle ölümlü iş kazaları açısından Avrupa’da birinci dünyada ise üçüncü sıradadır. Küreselleşme ve neoliberal ekonomik politikalar sonucunda iş güvencesinin azalması, esnek çalışma biçimleri, çalışma koşullarının ağırlaşması, özelleştirme, örgütlülük ve sendikalaşma yetersizliği, taşeronlaşmanın yaygınlaştırılması, sosyal güvenlik ve güvenceden yoksun kayıt dışı işçilik, çocuk işçi çalıştırma, işverenlerin önlem almadaki isteksizliği ve yetersizliği, maliyet- etkinlik anlayışının olumsuz işlemesi, eğitim yetersizliği, işyeri denetim ve kontrol sistemlerindeki zafiyet, idari-cezai yaptırımların yetersizliği, ülkemizde iş kazalarını ve meslek hastalıklarını artıran sebepler arasında sayılabilir.

Gelişen ve değişen iş koşulları ve sektörel gelişmeler, yenilenebilir teknolojik ürünlerin önünü açmış ve demode olan teknolojinin yerini yeni nesil donanımlar almıştır. Söz konusu alanlara ,bilgi çağının imkânları ile robot ve uzay teknolojisi, benzetim ve sanal yaklaşımlar teknolojisi, bilişim dünyasının yeni imkânlar sunması ve sosyo-ekonomik, kültürel, eğitim alanındaki gelişmeler de eklenince etkin otomasyon, inovasyon ve güncel teknoloji kullanımı işyerlerinin vazgeçilmez unsuru haline gelmiştir. Bu meyanda dünyada ve ülkemizde İş sağlığı ve güvenliği giderek artan bir oranda önem kazanmaktadır. Yapılan tüm bilimsel incelemeler gösteriyor ki iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi veya minimum seviyeye çekildiği, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamlarının oluşturulduğu ülkelerde veya küresel ölçekte büyük kurumsal firmalarda insana ve eğitime yapılan yatırım öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda, en önemli kuvvet çarpanı eğitim olup, güvenlik kültürünün gelişmesi ve yerleşmesi açısından üniversiteler önemli bir faktördür. Üniversitelerimizde ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora düzeyinde öğretim programları açılmıştır. Açılan ve yürütülen İş sağlığı ve güvenliği programlarının temel sorunu, ilgili alanda akademisyen açığı ve buna bağlı gelişen eğitim kalitesi düşüklüğü ve uygulamaya yönelik pratik eğitim eksikliğidir.

İş sağlığı ve güvenliği temelde sağlık ve güvenlik olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Bu bağlamda, iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, hem sağlık açısından hem de güvenlik açısından düzenlenmelidir (4)

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi disiplinler arası bir eğitimidir. İnşaattan kimyaya, madenden mühendisliğe kadar birçok teknik disiplini içinde barındırmakla beraber, aynı zamanda tıbbi ve hukuki alanları da kapsamaktadır.(3) Bu durum, iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin uzun bir sürece yayılması gerektiğini göstermektedir. Eğitimin hem teorik kısmı hem de uygulamalı kısmı, bu içerik göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır.

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği eğitimi ilk olarak 1996 yılında ön lisans olarak verilmeye başlanmıştır. Lisans düzeyinde ise 2012 yılında verilmeye başlanmıştır. Ancak nitelik olarak halen iş sağlığı ve güvenliği eğitimi sektörün ihtiyacını karşılamaktan uzakta ve aynı zamanda nicelik olarak da, eğitimin içeriği yeterli değildir.

Lisansüstü eğitiminde ise, son yıllarda hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde tezli/tezsiz bölümler açılmaya başlanmıştır. Doktora eğitiminde ise, henüz istenen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir. (7) Ayrıca Önlisans düzeyinde Uzaktan öğretim yada açık öğretim programlarının 2015 yılından sonra çok fazla sayıda öğrenci alımı yaptığı tespit edilmiştir. Direk insan hayatıyla ilgili olan bu meslek kolunun uzaktan eğitim ile sadece ders notlarına çalışarak İş Güvenliği Uzmanı olan kişilere emanet edilen işyerleri isg çalışmalarını verimli ve etkin olarak sürdürmeleri mümkün görülmemektedir. İnsan hayatıyla direkt bağlantılı çalışılan bu meslek gurubunun eğitimleri örgün ve uygulamalı yapılması zorunludur. Bu nedenle uzaktan veya açık öğretim şekliyle eğitim veren kurumların derhal kapatılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu konudaki diğer bir husus ön lisans mezunu kişilerin

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ÖSYM aracılığıyla yaptırılan uzmanlık sınavlarda başarılı olması durumunda kademeli olarak zamanla A sınıfı uzman olabilmektedirler. Yine aynı şekilde bu meslekte doktora yapmış bir kişi de aynı sınava girerek yine A sınıfı uzman olabilmektedir. Konusuna akademik çalışma yapmış bir A sınıfı uzman ile ön lisans mezunu bir A sınıfı uzman kesinlikle aynı kategoride değerlendirilmeyecek yeni bir sistem düzenlemesine ihtiyaç olduğu da ortadadır. Yurtdışında İş Sağlığı ve Güvenliği kapsamında verilen eğitimler ile ülkemizde verilen aynı kategorideki eğitimler karşılaştırıldığında, ülkemizde verilen programların halk ve çevre sağlığı konularını genelde kapsamadığı görülmektedir.

6.2. Çözüm olarak öneriler;

Üniversitelerimizin ihtiyaç duyduğu akademisyen açığı kapatılmalı, bu doğrultta İSG programlarında okuyan yüksek lisans öğrencilerin doktora programlarına teşvik edilmesi üzerinde önemle durulmalıdır. İş Sağlığı ve güvenliğinin bir bilim dalı olarak müstakil kürsüye dönüştürülmesi ve akademisyen kadrolanması yapılmalıdır.

Aynı zamanda, sektörün ihtiyaç duyduğu İSG uzmanları, daha pratik bir eğitim programına tabi tutulmalıdırlar.

YÖK Başkanlığında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversitelerden bu alanda çalışan akademisyenlerden ve sektör temsilcilerinden oluşturulacak özel bir çalışma grubu kurularak önlisans programlarından başlanarak İSG Programları standardizasyonu (ÇEP) sağlanmalıdır.

İş güvenliği uzmanları çalıştığı veya çalışılacak sektörler gözetilerek alt uzmanlık alanlarına (inşaat, maden, kimya, metal, tarım, tekstil, makina, elektrik, enerji vb) göre ilave eğitimden geçirilmelidir. Genel iş güvenliği uzmanlığı yanında çalışılan işyeri ve sektör gözetilerek alt uzmanlık eğitiminden geçirilmelidir. Alt uzmanlık eğitim sertifikası/ belgesi çalışma koşullarının önemli ve zorunlu bir belgesi niteliğine kavuşturulmalıdır.

Uzmanlık belgesinin alan iş güvenliği uzmanlarının mesleki körlük ve yetersizliklerini ortadan kaldıracak ilave bir değerlendirme sistemi kurulmalıdır. Örneğin; uzman olan kişilerin belgesini aldığı tarihten itibaren 3- 5 yıl sonunda (pelirli bir periyotta) mesleki ehliyet ve bilgi altyapısını ölçen değerlendirme sınavları yapılarak uzmanlık tescil belgesini alanlar bu alanda çalışmaya devam edebilecekleri bir sistem kurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1.ŞİŞMAN,M.,Örgütler ve Kültürler,1.b., Pegem yayıncılık,Ankara,2002
2. DURSUN,S.,İş Güvenliği Kültürü,Beta Yayınları,İstanbul,2012,
3. GEREK, N.,İ ş sağlığı ve Güvenliği, Anadolu Üniversitesi yayını no:2236, Eskişehir, Temmuz-2011, S;16
4. GEREK,N.,İ ş sağlığı ve Güvenliği, Anadolu Üniversitesi yayını no:2236, Eskişehir, Temmuz-2011, S;17
5. ALTIEL,H., İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Detay yayıncılık, Gaziantep,Subat-2015,
6. ŞAHİNGÖZ AKAR,S., ŞİK A., Konaklama ve Beslenme İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği, Detay Yayıncılık,Ankara-2015,sf;13-14
7. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari (Erişim Tarihi: 20.02.2019)
8. <https://www.yenisafak.com> »Ekonomi Haberleri (Erişim Tarihi:20.02.2019)
9. <https://guvencosgb.com/is-kazalarinda-turkiye-avrupa-birincisi-dunya-ucuncusu/> (Erişim Tarihi: 20.02.2019)
10. CEYLAN H., “İmalat Sistemlerindeki İş Kazalarının Tahmini İçin Ağırlıklandırılmış Ortalamalardan Sapma Tekniği”, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000.

11. 28648 sayılı,15. 05. 2013 tarihli “ Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin usul ve esasları hakkında yönetmelik”
12. SİVRİKAYA, O., ”Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde Güncel Durum”, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Maden ve Cevher Hazırlama Mühendisliği Bölümü, Adana, Türkiye, 2016.
13. Yüksek Öğretim Kurumu https://yokatlas.yok.gov.tr/Ön_lisans-program.php?b=30008, Erişim tarihi; 08.11.2018
14. Başkent Üniversitesi Bilgi Paketi, bilgi.baskent.edu.tr/ Erişim tarihi; 07.11.2018
15. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye geneli İGU sayısal verileri Aralık,2018,
16. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Öğretim Bilgi Sistemi,ebs.pau.edu.tr Erişim tarihi; 08.11.2018
17. Kafkas Üniversitesi, Bilgi Paketi - <https://obsyeni.kafkas.edu.tr/oibs/bologna> Erişim tarihi; 09.11.2018
18. İstanbul Arel Üniversitesi AKTS bilgi paketi, <https://www.arel.edu.tr/eobstest>, Erişim tarihi; 09.11.2018
19. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilgi Paketi – OMÜ, ebs.omu.edu.tr/ebs/index.php?dil=tr erişim tarihi; 09.11.2018
20. .28339 sayılı, 30.06.2012 tarihli resmi gazete yayımlanan 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu,
21. 28512 sayılı 29. 12. 2012 tarihli resmi gazetede yayımlanan İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik,
22. CEYLAN, H., “Türkiye’deki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 2012.
23. YEŞİL, Y. , ÇALIŞ, Ö., “İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde Ön lisans Programları: Türkiye’deki Uygulama ve ABD’deki Uygulama ile Karşılaştırılması”, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi, 2016, c21, s4, 1173-1189.
24. Columbia Southern University, Occupational Safety & Health.<http://www.columbiasouthern.edu/tr/occupational-safety/as-osh> erişim tarihi; 30.11.2018
25. fbe.btu.edu.tr/index.php?sid=6960 İş Sağlığı ve Güvenliği Yüksek Lisans ders (Erişim 24 Mart 2019)